

ارزیابی فناوری های پشتیبانی و مدیریتی در حوزه سلامت؛ دشوار اما تأثیرگذار

نشریه پایش

سال سیزدهم شماره ششم آذر - دی ۱۳۹۳ صص ۶۶۶-۶۶۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۷/۲۰

انشر الکترونیک پیش از انتشار-۱۳۹۳/۷/۲۹

سردبیر محترم

استفاده از فناوری های نوین سلامت علی رغم فواید زیادی که دارد، تبعات خاص خود را نیز بدنبال داشته و نظام های سلامت را با برخی چالش ها مواجه نموده است. با توجه به محدودیت منابع در بخش سلامت، تصمیم گیری ها به خصوص انتخاب فناوری های گران قیمت می بایست با دقت کامل و بر اساس شواهد انجام گیرد. بنابراین ضروری است که فناوری های نوظهور سلامت به درستی مورد ارزیابی قرار گرفته و به طور کارآمد و اثربخشی برای مراقبت های سلامت بکار گرفته شوند. برای تحقق این هدف، بسیاری از کشورهای دنیا تلاش نموده اند تا برای ورود و استفاده منطقی از این فناوری ها ساز و کارهایی را بیندیشند تا از یک سو بتوانند هزینه ها را کنترل کنند و از سوی دیگر از ورود فناوری هایی که ایمنی و اثربخشی آنها پایین است جلوگیری کنند [۱]. یکی از مهمترین روشهایی که به این منظور در بسیاری از کشورهای پیشرفته متداول است، "ارزیابی فناوری سلامت" است [۲].

ارزیابی فناوری سلامت (Health Technology Assessment)، فعالیتی بین رشته ای است که به طور سیستماتیک عملکرد فنی، ایمنی، اثر بخشی بالینی، هزینه اثربخشی، پیامدهای سازمانی، پیامدهای اجتماعی، ملاحظات حقوقی و اخلاقی یک تکنولوژی سلامت را بررسی می کند [۳].

ارزیابی فناوری سلامت به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی تصمیم گیری و اولویت بندی، در اغلب کشورهای در حال توسعه هنوز مفهومی جدید می باشد، ولی با سرعت در حال گسترش است. سازمان جهانی بهداشت نیز تقریباً از دو دهه قبل تأکید زیادی بر ارزیابی فناوری سلامت داشته است. شکل گیری سازمانهای متولی HTA در کشورهایی نظیر مالزی، فیلیپین، تایلند، چین و پاکستان خود گواهی است بر این که مقوله ارزیابی فناوری سلامت در کشورهای مختلف از جمله در کشورهای در حال توسعه روند رو به رشدی دارد [۴]. قطعاً در این کشورها، تا ایفای مناسب نقش نظام های ارزیابی فناوری های سلامت راه زیادی باقی مانده است و در این خصوص، پایش نحوه فعالیت این نظام ها می تواند به این مهم کمک نماید. یکی از موارد قابل توجه در ارزیابی عملکرد چنین نظام هایی، تعیین میزان ورود و نحوه پوشش تمامی حیطه های موضوعی فناوری می باشد. در حالی که تأثیر و اهمیت فناوری های پشتیبانی، سیستم های سازمانی و مدیریتی می تواند بسیار زیاد باشد. قطعاً پیاده سازی مناسب یک سیستم پشتیبان یا سیستم مدیریتی می تواند زیرساخت های مناسبی در بخش سلامت جهت بکارگیری سایر فناوری ها ایجاد نموده و تأثیرات به مراتب بیشتری از خود بر جای گذارد.

در ایران طی سالهای اخیر در حوزه ارزیابی فناوری های سلامت، اقدامات ارزشمندی صورت گرفته؛ اما مرور شواهد نشان می دهد که عمده پروژه های انجام شده، در زمینه ارزیابی فناوری های تجهیزات پزشکی و دارو بوده است. شواهد در برخی کشورهای دیگر نظیر هند نیز نشان می دهد که اکثریت پروژه های ارزیابی فناوری سلامت انجام شده در این کشور در مورد فناوری های تجهیزاتی انجام شده، اما پروژه های جدید در حال اجرا در این کشور علاوه بر تجهیزات، به وضوح به سمت روشهای تشخیصی، غربالگری ها و فناوریهای پشتیبانی (پرونده الکترونیک سلامت) سوق داده شده اند.

کشورهایی نظیر مالزی، سابقه بیشتری در ورود پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت به حوزه‌های مدیریتی داشته و لیست پروژه‌های انجام شده در آنها علاوه بر روش‌های غربالگری، فناوری‌های مدیریتی را نیز در بر می‌گیرد. به نظر می‌رسد ورود پروژه‌های ارزیابی به چنین فناوری‌هایی، زمان بر و بطئی می‌باشد. جهت تسریع حرکت به سمت انجام پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت در حوزه‌های فناوری‌های پشتیبانی و مدیریتی در کشور، اشاره به دو نکته راهگشا به نظر می‌رسد. نکته اول مربوط به دانش تخصصی انجام چنین پروژه‌هایی در کشور است. دانش انجام مطالعات ارزیابی فناوری سلامت در کشور محدود است و این محدودیت دانش بخصوص در مورد نکات فنی پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت مرتبط با فناوری‌های پشتیبان و مدیریتی جدی‌تر به نظر می‌رسد. جهت بهبود این نقیصه پیشنهاد می‌شود که بصورت عمیق‌تری در کشور بر روی ارزیابی این نوع فناوری‌ها کار شده و نکات فنی خاص انجام مطالعه بر روی این فناوری‌ها جمع‌آوری و منتشر گردد. نکته دوم، مرتبط با فرایند انتخاب عناوین پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت در فراخوان‌های کشوری می‌باشد. در این رابطه، کلیه عناوین مدنظر ذی‌نفعان عمده شامل دفتر مدیریت و هماهنگی امور بازرگانی، کمیته تدوین دارو معاونت غذا و دارو، سازمان بیمه خدمات درمانی، سازمان بیمه تامین اجتماعی، شرکت‌های خصوصی در بخش دارو و تجهیزات پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی و مرکز توسعه شبکه و ارتقا سلامت جمع‌آوری و در کمیته کشوری ارزیابی فناوری سلامت مورد بررسی قرار گرفته و اولویت‌بندی می‌شوند. در این فرایند مهمترین مشتریان نظام ارزیابی فناوری سلامت، شورای بررسی و تدوین دارو و دفتر مدیریت و هماهنگی امور بازرگانی مطرح شده و متخصصان حوزه فناوری‌های پشتیبانی و مدیریتی نقش چندانی در این فرایند بازی نمی‌کنند. بدون شک حضور پررنگ‌تر ذینفعان مرتبط با فناوری‌های پشتیبان و مدیریتی، در طرح مشکلات و نیازها و در نهایت معرفی عناوین پروژه‌های ارزیابی مرتبط، می‌تواند بسیار تاثیرگذار باشد. لذا پیشنهاد می‌گردد ذینفعان مربوط به فناوری‌های مدیریتی و پشتیبان، بیش از پیش در فرایند انتخاب عناوین پروژه‌ها جهت فراخوان، درگیر شوند تا در هنگام طراحی مشکل و بیان مساله، مشکلات مربوط به این فناوریها نیز بصورتی جدی تر بیان شده و به تدریج این نوع فناوریها هم در لیست پروژه‌های ارزیابی فناوریهای سلامت جای خود را پیدا کنند.

منابع

1. Dehnavieh R, Maleki MR, Rashidian A. Challenges of determining basic health insurance package in Iran. Payesh 2011; 10: 273-283
2. Boos N. Health care technology assessment and transfer. European Spine Journal 2007; 16: 1291-92
3. Velasco M and et al. Best Practice in undertaking and reporting health technology assessments, International Journal of Technology Assessment in Health Care 2002; 18: 361-422
4. Goodman C.S. Introduction to health technology assessment. The Lewin Group. 2014. Available at: http://www.nlm.nih.gov/nichsr/hta101/HTA_101_FINAL_7-23-14.pdf. Accessed Oct 20, 2014

با تقدیم احترام

رضا دهنویه: قائم مقام پژوهشکده آینده‌پژوهی در سلامت و عضو کمیته علمی ارزیابی فناوری سلامت، وزارت بهداشت درمان و آموزش

پزشکی، تهران، ایران

سارا قاسمی: دانشجوی ارشد ارزیابی فناوری سلامت دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران